

СПЕЦИФІКА РЕАЛІЗАЦІЇ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ У КАНАДІ

Муқан Н.В., Барабаш О.В., Бусько М.Б.

Національний університет «Львівська політехніка»

У статті розглядається проблема реалізації неперервної освіти у Канаді. Здійснено аналіз науково-педагогічної літератури, що висвітлює особливості реалізації неперервної освіти. Неперервна освіта досліджується як система взаємопов'язаних компонентів. Представлено модель системи неперервної освіти Канади та охарактеризовано її реалізацію для споживачів освітніх послуг різних вікових категорій. Здійснено аналіз переваг та недоліків кожного із компонентів.

Ключові слова: Канада, неперервна освіта, модель системи неперервної освіти.

Постановка проблеми. На початку ХХІ ст. неперервна освіта є одним із основних чинників забезпечення конкурентоспроможності, добробуту та соціальної згуртованості країни. Вона асоціюється із широким спектром економічних та неекономічних переваг, оскільки має потенціал максимізувати таланти, вміння й навички індивідів, сприяти підвищенню рівня продуктивності праці, підтримувати здоров'я, продовжувати життєвий цикл людини. Знання, вміння і навички, якими людина збагачує життєдіяльність родини, професійного оточення, громади, відіграють важливу роль у визначенні економічного успіху та загальної якості життя суспільства. За допомогою неперервного освітнього процесу, в основу якого покладено чотири концепти неперервного навчання: навчатися, щоб знати; навчатися щоб працювати; навчатися, щоб бути; навчатися, щоб жити разом, зміцнюється творчий процес, розвивається соціальна та інтеркультурна гармонія, формуються впевненість, уява, трансформативне бачення особистості.

Враховуючи важливість неперервної освіти у життєдіяльності суспільства, уряди розвинутих країн світу докладають зусилля для формування цілісної системи неперервної освіти, розробки механізмів забезпечення її доступності впродовж усього життя людини.

У цьому контексті доцільним вбачається дослідження досвіду Канади, країни з успішною практикою побудови суспільства, в якому індивіди мають можливість повноцінно використовувати власні здібності та потенціал, щоб стати успішними у професійній діяльності, активній громадській роботі, реалізувати себе як особистість. Інвестиції Канади у розвиток неперервної освіти – одні із найбільших у світі; учні загальноосвітніх шкіл демонструють високий рівень знань на міжнародних конкурсах та олімпіадах, а понад 50% дорослих вікової категорії 25–64 роки завершили навчальні програми професійної освіти. Система неперервної освіти Канади забезпечує взаємопов'язаність і взаємодоповнюваність її компонентів, а на урядовому рівні вживаються заходи для здійснення оцінювання її ефективності, зокрема розроблено спеціальну систему оцінювання, що відображає сумарний показник навчання населення країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема розвитку неперервної освіти у високорозвинених країнах світу завжди була предметом наукового і практичного інтересу педагогів. Зарубіжні науковці досліджува-

ли дошкільну (Т. Бушнік (T. Bushnik), П. Кенді (P. Candy), Дж. Клівленд (G. Cleveland); шкільну (Дж. Грейс (G. Grace), М. Холл (M. Hall); вищу К. Неппе (C. Knapper), Д. Портмен (D. Portman), К. Земен (K. Zeman); освіту дорослих (Д. Емстац (D. Amstutz), Р. Кафареїлла (R. Caffarella), Д. Хам (D. Hum), Ш. Меріем (Sh. Merriam), К. Маєрс (K. Myers), Р. Персон (R. Parson), К. Рубенсон (K. Rubenson), Б. Спенсер (B. Spencer), М. Тайт (M. Tight), Р. Аше (R. Usher); освіту людей третього віку Л. Дейл (L. Dale), Д. Леслі (D. Leslie); неперервну освіту (К. Берке (K. Barker), Б. Коупленд (B. Copeland), Р. Дейв (R. Dave), І. Фойре (E. Faure), Т. Найтон (T. Knighton), Д. Левінсон (D. Levinson) тощо.

Важливими для нашого дослідження виявилися наукові праці українських дослідників порівняльної педагогіки з проблем: неперервної освіти (О. Гулай, Ю. Деркач, Т. Десятов, І. Зязюн, Г. Кулисевиц, Т. Кучай); неперервної професійної освіти (Н. Авшенюк, Н. Бідюк, Г. Воронка, М. Лещенко, Н. Муқан, Н. Ничкало); неперервної освіти іммігрантів (Н. Бугасова, І. Рудницька-Юрійчук), інформаційно-комунікаційних технологій у неперервній освіті (О. Кравчук, О. Соболюк, Б. Шуневич); освіти дорослих (М. Борисова, Л. Лук'янова, О. Огієнко, Л. Сігасва); шкільної освіти Канади (М. Магдач, І. Руснак); вищої освіти Канади (О. Ельбрехт, Л. Карпинська, В. Павлюк); полікультурної освіти у Канаді (В. Погребняк, О. Слоньовська).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак дослідження особливостей розвитку неперервної освіти у Канаді, формування її як цілісної системи, а також реалізація для споживачів освітніх послуг різних вікових категорій ще не здійснювалося.

Мета статті. Мета статті полягає у висвітленні результатів аналізу науково-педагогічної літератури, присвяченої проблемі неперервної освіти, а також характеристиці системи неперервної освіти та особливостей її реалізації у Канаді.

Виклад основного матеріалу. У квітні 2008 р. міністри освіти провінцій і території Канади, об'єднані у Раді міністрів освіти Канади (Council of Ministers of Education, Canada – CMEC), прийняли національну стратегію розвитку освіти Канади «Освічена Канада 2020» (Learn Canada 2020). У ній визначено чотири основні компоненти системи неперервної освіти: навчання і розвиток у період раннього дитинства (Early childhood learning and development); система початкової та середньої загальноосвітньої школи (Elementary to high

school systems); професійна освіта (Postsecondary education); навчання дорослих та розвиток умінь і навичок (Adult learning and skills development) [1]. Неперервна освіта Канади – це система взаємопов’язаних та взаємодоповнюючих компонентів, якій притаманна наявність чітко визначеної мети, завдань, функцій (рис. 1).

Як свідчать результати виконаного дослідження, освіта і розвиток у період раннього дитинства (0–6 років) є компонентом системи неперервної освіти Канади й реалізується у сім’ї, дошкільних навчальних закладах, центрах догляду за дітьми. Основні зусилля педагогічних працівників і родини спрямовуються на всебічний розвиток дитини, її підготовку до навчання у школі, формування позитивного ставлення до неперервного навчання [1], [3].

Визначальними характеристиками навчання і розвитку у період раннього дитинства є усвідомлення канадцами важливості освіти та навчання запровадженням провінційних ефективних моделей освіти та навчання у ранньому дитинстві. Серед проблем виокремлюємо неадекватність державної фінансової підтримки, спрямованої на розвиток освіти та навчання у ранньому дитинстві; наявність великої кількості дітей, що розпо-

чинають навчання у школі без відповідної підготовки; недостатність підготовки та низький рівень оплати праці педагогів-дошкільників; відсутність систематичних досліджень на національному рівні та показників прогресу у розвитку освіти і навчання у період раннього дитинства.

Визначено, що навчальні можливості канадців у період шкільного віку реалізуються у загальноосвітніх школах; школах мистецтв, музики, спорту; дитячих організаціях; центрах дозвілля. Основне завдання неперервної освіти на цьому етапі життєдіяльності людини полягає у підготовці шкільної молоді до продовження навчання у системі професійної освіти чи активної інтеграції до ринку праці, що ґрунтується на освоєнні знань, розвитку вмінь і навичок, необхідних для повноцінного функціонування у сучасному суспільстві Канади [2], [5].

Серед позитивних ознак навчання у період шкільного віку виокремлено такі: учні канадських загальноосвітніх шкіл є конкурентоздатними під час проведення міжнародних стандартизованих тестувань; батьки задоволені роботою загальноосвітніх шкіл; вони беруть активну участь у життєдіяльності школи та навчанні їхніх дітей; показники кількості учнів, які передчасно зали-

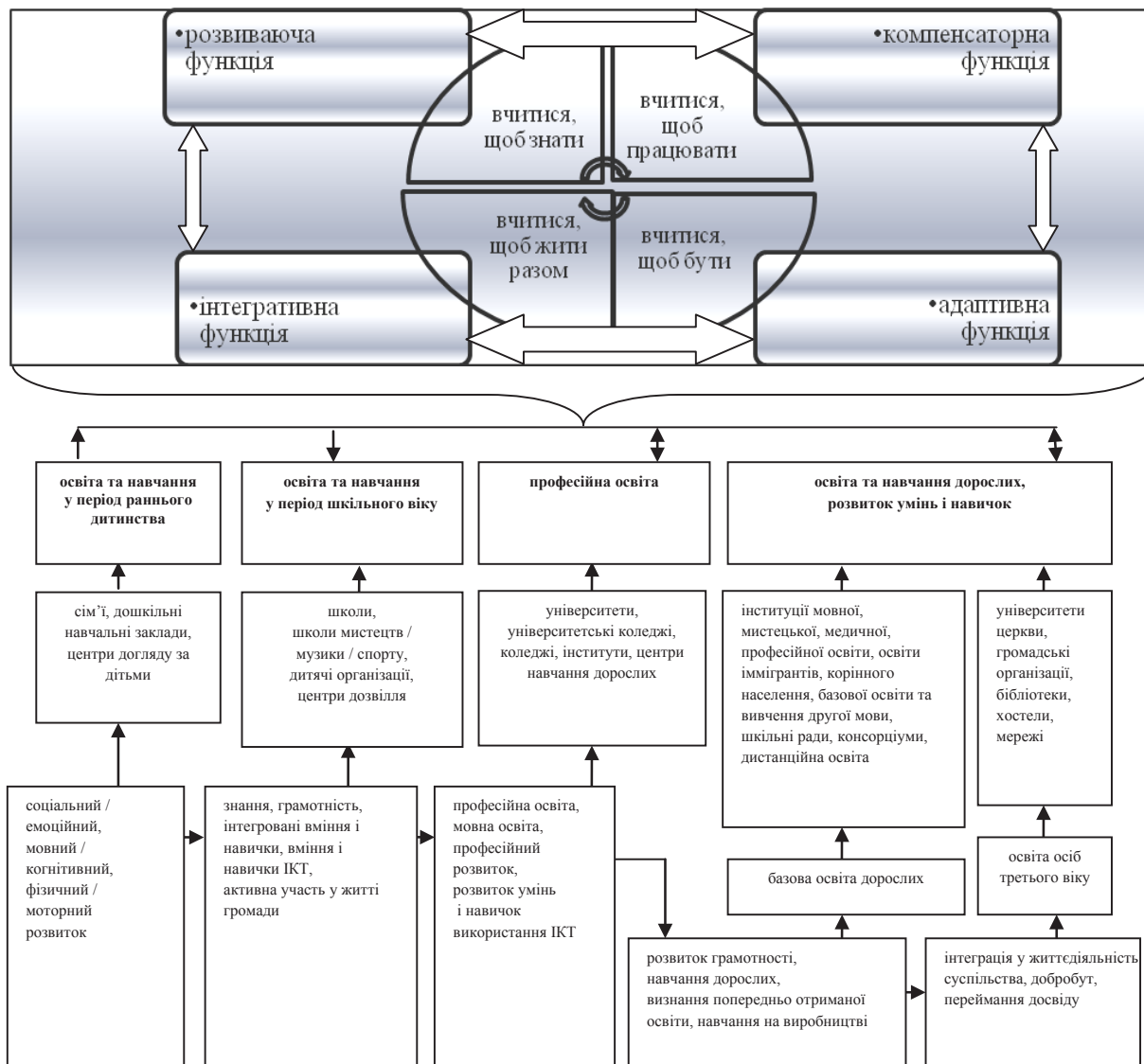

Рис. 1. Модель системи неперервної освіти Канади

шають навчання у школі, зменшуються. Серед негативних факторів – зниження показників міжнародних стандартизованих тестувань; відставання учнів чоловічої статі у навчанні; високий рівень витрат на осіб, що передчасно припинили навчання у школі; відсутність статистичних даних про результативність навчальної діяльності учнів на федеральному рівні; недостатній рівень співпраці між школами та промисловим сектором економіки для організації навчання на виробництві; низький рівень успішності франкомовних меншин.

Система професійної освіти Канади (інституції та організації, серед яких: університети, університетські коледжі, коледжі, інститути, центри навчання дорослих) надає можливості здобуття вищої професійної освіти, мовної освіти, забезпечення неперервності професійного розвитку, а також розвитку вмінь і навичок використання ІКТ [6], [9].

На основі проведеного аналізу можна виокремити позитивні ознаки системи професійної освіти у Канаді: високий рівень капіталовкладень у її розвиток; високі показники участі молоді у навчанні; високий рівень підготовки та кваліфікації освітян, що працюють в університетах і коледжах; активна участь іммігрантів у навчанні в умовах системи професійної освіти; а також негативні: недостатній рівень розвитку інноваційної та науково-дослідницької діяльності; диспропорційність у розвитку людського капіталу (переважає жіноча стать); невідповідність вмінь і навичок іммігрантів потребам ринку праці; відсутність стратегії розвитку системи професійної освіти на федеральному рівні; недостатність вивчення даних про систему професійної освіти.

Навчання дорослих, розвиток умінь і навичок як компонент системи неперервної освіти Канади можна умовно розділити на дві підкатегорії: базова освіта дорослих та освіта людей третього віку. Базова освіта реалізується в умовах діяльності інституцій професійної освіти, освіти іммігрантів, корінного населення, базової освіти та вивчення другої мови, шкільних рад, консорціумів, дистанційної освіти [7], [8]. Навчальні програми, які вони пропонують, спрямовуються на забезпечення розвитку грамотності, навчання дорослих, визнання попередньо отриманої освіти, навчання на виробництві.

Освіта осіб третього віку реалізується за допомогою університетів, церков, громадських організацій, бібліотек, хостелів, Інтернет-мереж. Основне завдання її полягає у наданні можливостей для інтеграції літніх людей у життєдіяльність суспільства, сприяння забезпеченню їхнього добробуту, переймання досвіду осіб третього віку [1].

Доводимо, що переймання зарубіжного досвіду вимагає ґрунтовного аналізу позитивних та негативних аспектів, використання конструктивних ідей з урахуванням українських педагогічних традицій та міжнародних освітніх тенденцій.

Висновки і пропозиції. Охарактеризовано сучасну систему неперервної освіти Канади, яка складається із чотирьох основних компонентів: навчання та розвиток у ранньому дитинстві (соціальний/емоційний, мовний/когнітивний, фізичний/моторний розвиток дитини); системи початкової та середньої освіти (освоєння знань, розвиток грамотності, інтегрованих умінь і навичок, умінь і навичок використання ІКТ, форму-

вання цінностей і ставлення); професійна освіта (вища професійна освіта, мовна освіта, професійний розвиток, розвиток умінь та навичок використання ІКТ); навчання дорослих та розвиток умінь і навичок (базова освіта дорослих: розвиток грамотності, навчання дорослих, визнання попередньо отриманої освіти, навчання на виробництві; освіта людей третього віку: інтеграція літніх осіб до життєдіяльності суспільства, сприяння забезпеченню їхнього добробуту, переймання їхнього досвіду), яким характерна реалізація у різних видах цільової навчальної діяльності.

На основі проведеного науково-педагогічного дослідження і розроблених науково-методичних рекомендацій щодо творчого використання ідей і досвіду розвитку неперервної освіти у Канаді можна запропонувати Міністерству освіти і науки України, вітчизняним університетам використовувати запропоновані науково-методичні рекомендації при розробці стратегії розвитку неперервної освіти в Україні; підготовці нормативно-правової документації з питань неперервної освіти; розробці національних освітніх стандартів тощо.

На соціально-системному рівні необхідним є створення системи неперервної освіти, яка охоплювала б увесь період життєдіяльності людини (визнати створення системи неперервної освіти як пріоритет освітньої політики держави, що є важливим фактором суспільного, економічного, культурного, політичного розвитку країни; забезпечити якісне оцінювання сучасного стану неперервної освіти в Україні; гармонізувати систему неперервної освіти із запитами сучасного суспільства України у контексті її соціального, економічного, політичного та культурного розвитку; розвивати співпрацю у галузі неперервної освіти у міжнародному співтоваристві, а також брати участь у різноманітних міжнародних програмах та проектах, спрямованих на розвиток неперервної освіти).

На концептуальному рівні варто розробити базові положення неперервної освіти з урахуванням міжнародних освітніх тенденцій та національних освітніх традицій з метою формування культури неперервного навчання, забезпечення можливості всестороннього розвитку людини та підготовки її до функціонування у суспільстві знань.

На законодавчому рівні необхідно розробити законодавчу й нормативно-правову базу неперервної освіти; визначити механізми забезпечення визнання результатів неформальної та інформальної освіти; розробити правові норми щодо забезпечення соціальної підтримки та фінансування неперервної освіти (державна допомога, стипендії, податкові кредити, освітні відпустки тощо).

На адміністративно-управлінському рівні необхідно використати потенціал взаємодії централізації та децентралізації управління освітою, що дасть можливість забезпечити ефективне виконання національних освітніх стандартів, а також враховувати запити суспільства та економіки країни на національному, регіональному та місцевому рівнях.

На організаційно-педагогічному рівні розвивати різноманітні освітні заклади та організації, які забезпечували б можливості формального і неформального навчання. Існує необхідність підготовки проведення науково-педагогічних дослід-

джен у галузі неперервної освіти, персоналу для навчання грамотності дорослих, навчання осіб третього віку тощо.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні особливостей забезпечення меха-

нізмів взаємозв'язку між різними компонентами системи неперервної освіти Канади, розробки системи оцінювання попередньо освоєних знань; форм, методів та моделей неформальної освіти дорослих та осіб літнього віку тощо.

Список літератури:

1. Барабаш О. В. Розвиток неперервної освіти у Канаді: навчальний посібник / О. В. Барабаш. – Львів: ЗУКЦ, 2013. – 107 с.
2. Chapman M. The primary program. A framework for teaching / M. Chapman. – Ministry of education of British Columbia, 2000. – 232 p.
3. Expanding early learning in British Columbia for children age three to five. – Early childhood development agency, 2009. – 32 p.
4. Literacy more than words. Progress report on literacy, 2009. – Toronto: Council of ministers of education, Canada, 2010. – 22 p.
5. Medel-Anonuevo C. Revisiting lifelong learning for the 21st century / C. Medel-Anonuevo, T. Ohsako, W. Mauch. – Hamburg: UNESCO Institute for education, 2001. – 26 p.
6. Pan-Canadian interim report on official languages in education 2005–2006 / 2006–2007. – СМЕС, 2008. – 50 p.
7. Recognition of non-formal and informal learning (RNFIL). Report on provincial / territorial activities and Pan-Canadian overview. – Council of ministers of education, Canada, November, 2007. – 103 p.
8. The development and state of the art of adult learning and education. Report for Canada. – СМЕС, Canadian commission for UNESCO, October, 2008. – 105 p.
9. What is the future of learning in Canada. – Ottawa: Canadian council on learning, October, 2011. – 76 p.

Мукан Н.В., Барабаш Е.В., Бусько М.Б.

Национальный университет «Львовская политехника»

СПЕЦИФИКА РЕАЛИЗАЦИИ НЕПРЕРЫВНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В КАНАДЕ

Аннотация

В статье рассматривается проблема реализации непрерывного образования в Канаде. Непрерывное образование исследуется как системы взаимосвязанных компонентов. Проанализирована научно-педагогическая литература, которая освещает особенности реализации непрерывного образования. Представлена модель системы непрерывного образования Канады и дана характеристика ее реализации для потребителей образовательных услуг разных возрастных категорий. Проанализированы преимущества и недостатки каждого из компонентов.

Ключевые слова: Канада, непрерывное образование, модель системы непрерывного образования.

Mukan N.V., Barabash O.V., Busko M.B.

Lviv Polytechnic National University

SPECIFICITY OF CONTINUOUS EDUCATION REALIZATION IN CANADA

Summary

In the article the problem of continuous education realization in Canada has been studied. The continuous education has been researched as the system of related components. The analysis of scientific and pedagogical literature which highlights the peculiarities of continuous education realization has been conducted. The model of continuous education of Canada has been presented and its realization for customers of educational services of different age has been characterized. The pros and cons of every component have been analyzed.

Keywords: Canada, continuous education, the model of the system of continuous education.